

Мавзу: Жиноят Ишлари Бўйича Ҳуқуқий Ёрдам Кўрсатиш

Мусаев Одил Хамидович¹

Айрим процессуал, тезкор-қидирув ва бошқа ҳаракатларни хорижий давлат ҳудудида бажариш зарурати туғилганда суд, прокурор, терговчи, суриштирувчи мазкур ҳаракатлар Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаларига мувофиқ ёки ўзаролик принципи асосида хорижий давлатнинг ваколатли органи томонидан бажарилиши тўғрисида сўров киритади.

Ўзаролик принципи, жумладан, Ўзбекистон Республикасининг бирор-бир хорижий давлат билан ҳуқуқий ёрдам тўғрисида халқаро шартномаси мавжуд бўлмаган ҳолларда қўлланилиши мумкин.

Бунга эҳтиёж бўлганда, Ўзбекистон Республикасининг ваколатли органи (Олий суд, Бош прокуратура, Ички ишлар вазирлиги, Миллий хавфсизлик хизмати) хорижий давлат ваколатли органига ҳуқуқий ёрдам кўрсатиш тўғрисида сўров киритади ва унда ўзига хорижий давлат ваколатли органининг топшириғи бўйича зарур процессуал ҳаракатларни бажариш юзасидан мажбурият олганлигини ёзма равишда тасдиқлайди.

Юқорида қайд этиб ўтилганидек, Ўзбекистон Республикаси ЖПКнинг 592-моддасига мувофиқ процессуал ҳаракатларни бажариш тўғрисидаги сўров:

- умумий юрисдикция судлари томонидан амалга ошириладиган жиноят ишларини юритиш билан боғлиқ масалалар бўйича — Ўзбекистон Республикаси Олий суди орқали;
- суднинг қарори ёки прокурорнинг розилиги (санкцияси) талаб қилинмайдиган процессуал ҳаракатлар бўйича — Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги, Ўзбекистон Республикаси Давлат хавфсизлик хизмати орқали;
- қолган ҳолларда — Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси орқали юборилади.

Ўзбекистон Республикаси ЖПКнинг 593-моддасига мувофиқ процессуал ҳаракатларни бажариш тўғрисидаги сўровда куйидагилар бўлиши керак:

1. сўров юбораётган органнинг номи;
2. сўров юборилаётган органнинг номи ва жойлашган ери;
3. жиноят ишининг номланиши ва сўровнинг хусусияти;
4. ўзига нисбатан сўров юборилаётган шахс тўғрисидаги маълумотлар, шу жумладан унинг туғилган санаси ва жойи, фуқаролиги, машғулоти тури, яшаш жойи ёки турган жойи ҳақидаги маълумотлар, унинг процессуал мақоми, юридик шахс учун эса унинг номи, юридик манзили ва жойлашган ери;
5. аниқланиши лозим бўлган ҳолатлар баёни, шунингдек сўралаётган ҳужжатлар, ашёвий ва бошқа далиллар рўйхати;
6. содир этилган жиноятнинг ҳақиқий ҳолатлари тўғрисидаги маълумотлар, унинг тавсифи, Ўзбекистон Республикаси ЖКнинг қилмиш жиноят деб эътироф этилишига асос бўладиган тегишли моддаси матни;
7. агар жиноят натижасида зарар етказилган бўлса, унинг миқдори тўғрисидаги маълумотлар.

Процессуал ҳаракатларни бажариш тўғрисидаги сўровда уни ижро этиш учун зарур бўлган бошқа маълумотлар ҳам бўлиши мумкин.

¹ Ўзбекистон Республикаси Тошкент шаҳар прокуратураси ходими
адлия маслаҳатчиси

Процессуал ҳаракатларни бажариш тўғрисидаги сўров уни юбораётган орган мансабдор шахси томонидан имзоланади.

Процессуал ҳаракатларни бажариш тўғрисидаги сўров ва унга илова қилинаётган ҳужжатлар сўровни юбораётган органнинг гербли муҳри билан тасдиқланади ҳамда улар юборилаётган хорижий давлатнинг расмий тилига ёки Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномасида назарда тутилган бошқа тилга таржима қилинади.

Хорижий давлат ҳудудида жинойт иши бўйича процессуал ҳаракатларни бажариш тўғрисидаги сўровни ижро этиш давомида унинг ваколатли органлари томонидан олинган ёки Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаларига мувофиқ ёки ўзаролик принципи асосида шахсни жиноий жавобгарликка тортиш тўғрисидаги сўровга илова қилиниб, Ўзбекистон Республикасига юборилган, белгиланган тартибда тасдиқланган ва топширилган далиллар ушбу Кодекс талабларига мувофиқ Ўзбекистон Республикаси ҳудудида олинган далиллар сингари юридик кучга эга бўлади.

Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ташқарида бўлган гувоҳ, жабрланувчи, эксперт, фуқаровий даъвогар, фуқаровий жавобгар, уларнинг вакиллари Ўзбекистон Республикаси ҳудудида процессуал ҳаракатларни бажариш учун жинойт ишини юритаётган мансабдор шахс томонидан чақирилиши мумкин.

Шахсларни чақиришда процессуал мажбурлов чораларини қўллаш таҳдиди бўлмаслиги керак.

Чақирув бўйича келган шахслар Ўзбекистон Республикасининг Давлат чегарасини кесиб ўтгунига қадар содир этилган қилмишлар учун ёки чиқарилган ҳукмлар асосида Ўзбекистон Республикаси ҳудудида жиноий жавобгарликка тортилиши, қамокқа олиниши ёхуд шахсий эркинликнинг бошқача чекланишларига дучор этилиши мумкин эмас. Агар чақирув бўйича келган шахс унинг ҳозир бўлиши чақиртирган мансабдор шахсга бошқа керак бўлмай қолган пайтдан эътиборан ўн беш суткалик узлуксиз муддат ўтгунига қадар Ўзбекистон Республикаси ҳудудини тарк этиш имкониятига эга бўла туриб, шу ҳудудда қолишда давом этса ёки жўнаб кетганидан кейин Ўзбекистон Республикасига қайтиб келса, мазкур иммунитетнинг амал қилиши тугайди.

Хорижий давлат ҳудудида қамокда сақланаётган шахс сўровда назарда тутилган процессуал ҳаракатлар бажарилиши учун хорижий давлатнинг ваколатли органи томонидан Ўзбекистон Республикаси ҳудудига вақтинча ўтказилган бўлса, улар Ўзбекистон Республикаси ҳудудида бўладиган бутун даврида қамокда сақланаверади. Уни қамокда сақлашга хорижий давлат ваколатли органининг тегишли қарори асос бўлади. Мазкур шахс сўровга берилган жавобда кўрсатилган муддатларда тегишли хорижий давлат ҳудудига қайтарилиши керак.

Конвенция талабларига мувофиқ вақтинча берилган шахс билан жинойт иши бўйича процессуал ҳаракатлар ўтказилганидан кейин, ушбу иш бўйича вақтинча берилган кундан эътиборан 3 ойдан кечиктирмасдан қайтариб берилиши керак. Асослантрилиган ҳолларда бу муддат узайтирилиши мумкин.

Чет эл фуқароси Ўзбекистон Республикаси ҳудудида жинойт содир этган, кейинчалик унинг ҳудудидан чиқиб кетган ҳамда процессуал ҳаракатларни Ўзбекистон Республикаси ҳудудида унинг иштирокида бажаришнинг имкони бўлмаган тақдирда, тергов қилинаётган жинойт ишининг барча материаллари Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратурасига топширилади, ўз навбатида Бош прокуратура жинойт ишини хорижий давлатнинг ваколатли органига юбориш тўғрисидаги масалани ҳал қилади.

Жиноят иши материалларига етказилган зарарнинг ўрнини қоплаш тўғрисидаги ариза, шунингдек далиллар ва бошқа маълумотлар илова қилинади. Ишдаги ҳар бир ҳужжат мазкур жинойт ишини юритаётган органнинг гербли муҳри билан тасдиқланган ва юборилаётган хорижий давлатнинг расмий тилига ёки Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномасида назарда тутилган бошқа тилга таржима қилинган бўлиши керак.

